Autor Guste Santini
Četvrtak, 30 Studeni 2000 15:49

Progresivnim povećanjem učešća države u društvenom proizvodu stvarao se utisak da je privredna situacija bolja nego što je to ona odista bila. Taj privid su vidjeli "katastrofičari" ukazujući da: ponašanje države u osnovi znači dinamiziranje krize i eliminaciju tržišnog modela privređivanja. Mogućnost značajnog povećanja raspoloživog u odnosu na domaći društveni proizvod i dosljedno tome značajno povećanje porezne presije činilo je stanje podnošljivim, a to i takvo stanje se je interpretiralo kao uspjeh. Sve je to zapravo, slikovito rečeno, imalo učinak droge. Troškovna odnosno strukturna inflacija je upravo na primjeru države (rastući proračuni i ino zaduženje) pokazla svoju prisutnost ma koliko se je želilo ignorirati. Rast nepodmirenih potraživanja značio je, dodatno, prebacivanje obveza novoj vlasti.

Nova vlast izabrana u sliječnju 2000. godine suočila se je sa dramatičnim stanjem u državnim financijama usprkos činjenici da je participacija države iz godine u godinu značajno rasla. Uvijek je neki lobby povećao proračun, što je samo otvaralo dodatne apetite i na kraju nitko nije bio zadovoljan. Oni koji su gledali cjelinu (Hrvatsku) a ne djelove ("svoju" regiju) ponekad su se osjećali prevarenim.

Proračun je uvijek i svuda ozbiljan instrument ekonomske politike. Događanja prošlih godina, u državnim financijama, pokazuju kako pristup državnoj potrošnji sa rashodne strane može biti poguban pristup.

Jasno je da se **rješenje proračuna valja tražiti na rashodnoj strani.** Kako je smanjenje prava za političke stranke "samoubojstvo" to nitko nije spreman da se o ovom problemu javno progovori. Problem je u tome što političke stranke svoje ciljeve definiraju sukladno povećanju participacije, svoje, političke moći što birači honoriraju na izborima. Duži vremenski horizont je svakako potreban, ali u ovako konstruiranom političkom sustavu neizvediv.

Inicijativa od strane MMF-a je konačno prisilila Vladu i Sabor da pitanjima opće i zajedničke potrošnje pristupe na jedino mogući način koji bi narod definirao kao: "pokrij se koliko ti je biljac dug". Stalno rastući deficit izvanproračunskih fondova ukazuje i pokazuje da su stvari koncepcijski na krivim osnovama. Pokušaj "peglanja" u ovoj godini rezultirao je rebalansom proračuna. Ukupni izdaci prema Prijedlogu Plana prihoda i izdataka državnog proračuna i izvanproračunskih fondova za 2001. godinu pokazuju povećanje za 5,37% što, iamo li u vidu dinamiku cijena, zapravo znači realno smanjenje u bruto društvenom proizvodu. I kao što znamo, MMF smatra da su to isuviše visoki rashodi i da nije moguće nastaviti suradnju sa MMF-om na tim osnovama. Proračun valja smanjiti za gotovo 2,5 milijardi kuna. O kakvim je dramatičnim promjenam riječ dovoljno se je podsjtiti da su u razdoblju 1994. do 1999. godine ukupni izdaci rasli po stopi od 12,7% nominalno, u uvjetima kada je stopa inflacije bila neuporedivo niža u odnosu na današnju.

Izglasana prava u Saboru, za vrijeme prethodne vlasti, ostala su netaknuta što je uvjetovalo da predviđeni ukupni izdaci budu gotovo 55% bruto domaćeg proizvoda ili gotovo 93. milijarde kuna. I sada počinje traženje "unutrašnjih" rezervi kako bi se proračun smanjio i bio prihvatljiv ne za Sabor već za MMF. To je gruba činjenica bez obzira koliko nam se ona činila dramatičnom. Pri tome valja imati u vidu da je stanje u gotovo svim sektorima opće i zajedničke potrošnje nezadovoljavajuće. Donošenje proračuna prvi je ozbiljan ispit šestorci na vlasti. **Glasa**

ti za ili protiv proračuna za narednu godinu ima snagu strateškog određenja.

Nadalje, **prodaja obiteljskog srebra u iznosu od 12 mililjardi kuna (što će biti teško ostvariti) svakako je dovoljan pokazatelj o stanju u privredi i o poreznom kapacitetu privrede. Pridoda li se iznijetom visina inozemnog duga tada je sasvim jasnom da je za privredu i ovaj proračun upitno održiv.**

Posebno valja zabrinjavati **kretanje cijena u ovoj (zapravo od 1998.; u trenutku uvođenja PDV-a) godini.** Ne radi se o slučajnom ekcesu već o upornom "probijanju" troškovne inflacije.

Ovo će biti još više izraženo na socijalnom planu jer je dinamika povećanja socijalnih rashoda ipak, uporedi li se sa njihovom dinamikom iz vremena prethodne vlasti, manja. Ova očekivana kretanja ukazuju da će se u narednom razdoblju socijalni rizici individualizirati u daleko većoj mjeri nego što je to danas. Procesu individualizacije socijalnog rizika valja pristupiti sa maksimalnom senzibilnošću. Kretanje subvencija i transfera u 2000. godini pokazuje stanovitu senzibilnost bez obzira koliko se korisnicima tih sredstava činilo da tome nije tako. **Ipak, ne treba zaboraviti da se socijalne tenzije stalno povećavaju i da se broj nezbrinutih i razočaranih građana multiplicira.**

Zaključno valja istaći da je nužno razgoliti stanje do kraja kako bi javnost bila sasvim precizno informirana o stanju hrvatske pirvrede. Koncepcija i strategija razvoja nisu sebi svrha već bitan instrument jefitnijeg izlaska iz krize. Na ovim je stranicama gotovo uvijek o tome riječ.